

TOOLISTE HÄÄN

18. JUUNI 1934. a.

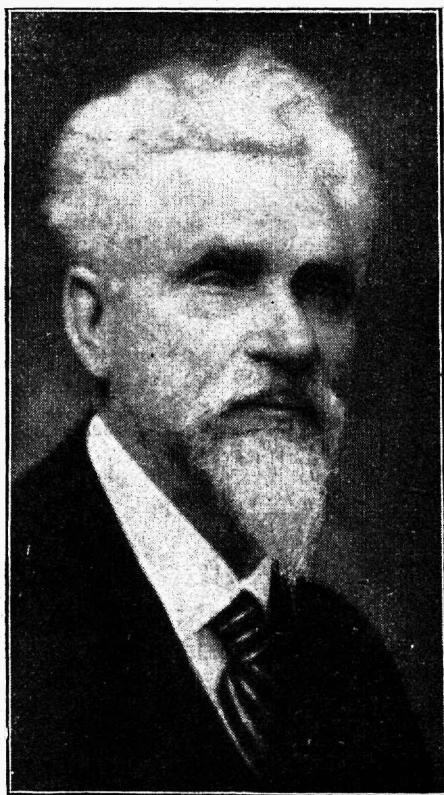
E. TÖOLISÜHINGUTE KESKLIIDU KRAAMATÖÖLISÜHINGUTE HÄÄLEKANDJA

Mihkel Martna ei ole enam.

Kesknädalal, 23. mail suri Tallinnas erahaiglas Mihkel Martna 73 aasta vanusena. Ta põdes pikemat aega, kuid soovides saada lahti vaevajast tövest, laskis end opereerida. See saigi talle saatuslikuks. Kuigi operatsioon õnnestus, oli Martna vana organism liig nõrk: ta kopsudesse kogunenud vesi tekitas kopsupõletiku, mis kustutas vana võitleja elu.

Meie ei hakka jutustama M. Martna elulugu, ega loetlema ta töö ja teenete hulka — kadunu on seks liig üldtuntud kuju meie avalikus elus — kuid märgime ainult, et M. Martna isikuga lahkuv elust eesti tööliikumise rajaja, eesti tööliikumise isa. Muidugi, tööliskond Eestis oleks ka ilma Martnata kord asunud teadliku klassivõitluse teele, aga see äratundmine ei vähenda kuidagi M. Martna osa ja tähtsust tööliskonna võitluses.

M. Martnas austame

ja imetleme ta vaimlist iseseisvust ja hingelist erksust. Ajal, mil Eesti pinnal valitses ühest küljest ametlik reaktsooniline vaim ühes saksa aadelliku mustasajalise vaimuga, teisest küljest küll protestimeelne ja uuendusi nõudev, aga siiski tööliskonna vaenuline eesti kodanline rahvuslus, oli Martna see, kes pea ihu-üksi otsis ja leidis tee Lääne-Euroopa tööliskonna aadete juure. M. Martnal oli vaimlist selgroogu panna vastu ümbruskonna mõjutustele ja minna vastu voolu, kuigi see ei töotanud talle, juba oma kutsealal meistri astmele jõudnud inimesele, midagi muud kui isiklikku kaotust ja kannatusi.

Ta revolutsiooniline hingelaad sundis teda valima võitluse tee, astuma välja nende õigusteta, pimeduses ja viletsuses elavate tööliskihitide eest, kelle ridadest ta ise tulnud, kelle kannatusi ta ise lapseeast saadik kaasa elanud.

Eesti töölikonna äratamine teadlikule elule, tema kasvatamine ja ettevalmistamine klassivõitlusele — see on M. Martna elutöös kõige tähtsam osa.

Tol aegjärgul, eriti 1905. a. revolutsiooni päevil tuli hulk inimesi — mitte reamehi, vaid juhtivaid tegelasi — töölisliikumisega kaasa, kuid vähesed neist on jäänud oma tollekordsetele ülesannetele ja aadetele kindlaks. Enamik neist hiljem siirdus isiklikule karjäärile,

muutudes töölisliikumisele hoopis vaenulikuks. Mihkel Martna jäi truuks tööliklassi aadetele ja võitlusele kuni surmatunnini.

Tahame kuidagi austada ustava võitleja mälestust ja olla talle tänuilukud tehtud tööst, siis saame seda küll kõige paremini teha üksnes nii, kui püüame olla sama ustavad, sama püsivad ja sama väsimatud võitlejad organiseeritud tööliklassi ridades, nagu seda oli kadunud Mihkel Martna kogu oma eluaja.

Töölikonna võitlus majanduse elustamise eest on alanud.

8. mail esitas Töölisühingute Keskkliit riigivanemale seaduseelnõu välismaalt tagasitoodavate kapitalide ärakasutamise kohta. Sellega oli astunud esimene samm rahvamajanduse elustamise kava täideviimiseks.

Kaks päeva varem ühinesid selle kavaga töölisvanemad oma üleriiklikul konverentsil.

Oli väga õpetlik jälgida töölikonna aktsiooni vastukajaid kodanlikes ajakirjanduses.

Esimene informatsioon oli soodne: sest töölikond tuli välja asjaga, millele on kindlustatud rahva enamuse poolehoid. Kodanlikedki ajakirjanikud on palgalised inimesed, ja nad kannatavad kodanlise „vabamajanduse“ kriisi all samuti nagu kõik töötavad kihid.

Teisiti lehtede kodanlised peremehed. Kuid nad panid tähele, et asi rahvale meeldib, nad otsustasid vaikida. Kuidas tohib ju rahvale meeldida see, mis pole kodanluse enda poolt valmis sepišetud!

Ja nii juhtuski imelik asi: seaduseelnõu esitamise kavatsusest teatasid kodanliked lehed suurte pealkirjade all, esitamisest endast ei olnud seal aga sõnagi.

Küll aga ilmus ühes lehes räuskav artikkel, kus tööliste algatust püüti tembeldada „lubamatuks“.

Teisiti suhtus asjasse riigivanem. Ta seletas, et valitsus tunneb suurt huvi T. Keskkliidu seaduseelnõus käsitatud küsimuste vastu ning võtab T. Keskkliidu ettepaneku tõsiselt kaalumisele.

Sest tema pidi tundma, et see ettepanek on tehtud rahva valdava enamuse nimel.

Veel kord tuli maikuus T. Keskkliidu esindajatel käia riigivanema juures — nimelt konjunktuurinstituudi asjus.

See asi on samuti tihedalt seotud rahvamajanduse elustamise kavaga.

Selle kava II osa p. 3 on — „tööstuse ja põllumajanduse uurimise instituudi ellukutumine“.

Nüüd on konjunktuurinstituut asutatud riigivanema dekreediga. Sellega on loodud esimene eeldus meie majanduselu korraldamiseks ja juhtimiseks, s. o. plaanimajanduse teostamiseks.

Töölikond, mis kõige rohkem kannatab senise lootusetu rabelemise all, tervitaski seda valitsuse sammu, — kuid ühtlasi pani ta tähele, et õige ja tarvilik algatus sai meie ministriumide kantsleides tublisti moonutada.

Selle numbris on toodud E. Töölisüh. Keskkliidu märgukiri riigivanemale selle küsimuse kohta, kus on üles loetud need puudused. See asi näitab eriti kujukalt, et töötaval rahval tuleb olla kogu aeg valvel — muidu teda võidakse eemale tõrjuda tähtsamate küsimuste otsustamiselt. Töölikonna nõudmised on elu enda nõudmised, plaanimajanduseks on Eesti juba küps ja selle vastu ei juleta juba vaielda. Kuid kodanlus tahab — plaanimajandust ümbermoonutada enda kasuks, plaanimajanduse ettekäändel panna oma tasku uued rahva miljonid; kodanluse käes on ajakirjandus, tema kasutab poliitilisi rühmitusi, — kuid töötav rahvas võib temale vastu seada oma organiseeritud jõud. Temal on oma kava rahvamajanduse elustamiseks, — kava, mis sündis maailma vabana kodanliste sahkerdajate mõjutustest; need, kes avaldavad sellele kavale vastupanu — võitlevad rahva ja tema parema tuleviku vastu.

Majanduse uurimine sündigu rahva poolt näidatud suunas ja vaimus, — ja kapitalide ärakasutamise eelnõu saagu seaduseks. Need on organiseeritud töölikonna kindlad ja selged nõudmised.

Majanduse uurimine sündigu rahva huvides.

E. T. Keskkliidu märgukiri Riigivanemale,

22. mail käisid riigivanema juures E. Töölisühingute Keskkliidu esindajad J. Mikkelson ja A. Offenbach, kes esitasid riigivanemale järgmise keskkliidu märgukirja:

Kuna konjunktuurinstituudi loomine on esimeseks tähtsamaks eelduseks eesti majanduse teadlikul ja plaanikindlal korraldamisel, tervitab Eestimaa Töölisühingute Keskkliit Teie,

Härra Riigivanema sammu, millega see asutus on kutsutud ellu.

E. Töölisühingute Keskkliit on arvamisel, et konjunktuurinstituudi tähtsamaks ülesandeks on terve ja tugeva tööstuse arenemise võimaluste uurimine. Vastavalt sellele, peaks institut:

1) uurima eesti tööstuse praegust seis-

korda üksikute tööstusharude järele, selgitades nende korralduste otstarbekohasust ja rahvamajanduslikku tasuvust,

2) selgitama uute tööstuste loomise tehnilisi ja majanduslikke väljavaateid.

Vastavate uurimuste järjekindlaks ja süstemaatiliseks teostamiseks, nagu üldse plaanimajandusegi arendamiseks, on vajalik, et see tugenekes rahva laiemate hulkade usaldusele ja kaastööle.

E. Töölisühingute Keskliidu arvates tuleb konjunktuurinstituudi töös pidada silmas järgmisi põhimõtteid:

1. Uurimuste tulemused ja materjalid peaksid olema korraldatud avalikkuse põhimõtte alusel, nii et need oleksid kättesaadavad asjast huvitatutele.

2. Põhimääruse § 3-as on nähtud ette instituudi alaliste liikmetena põllutöö ja kaubandus-tööstuskoda, kuid tööliskonna esindus puudub. Kuna instituudi uurimisele kuuluvad küsimused kõige otsemalt puudutavad eesti tööliskonda, tuleks E. Töölisühingute Keskliidule kindlustada instituudi tööst osavõtmisel võrdne alus põllumeeste ja eramajanduse ringkondadega, ilma et tema peale võidaks § 5 kohaselt panna kohustisi, millistest on vabad põllutöö- ja kaubandus-tööstuskoda.

4. Konjunktuurinstituudi töö edukuse tähtsamaks eelduseks on täpsed ja kontrollitavad andmed. Siin on mõeldavääsematu normide loomine, mis täiendaksid § II ja kind-

lustaksid instituudile tarvilikkude andmete hankimist majanduslikkudelt eraasutistelt ja organisatsioonidelt ning nende andmete kontrollimist.

4. Et instituudi seisukohad meie majanduselu suhtes oleksid tõeliselt erapooletud ja objektiivsed määruse § 1 pkt. a. kohaselt, on tarvilik vähendada majanduspoliitiliste päevavõitluste mõju instituudi tööle. Siin on vajalik ametnikkude seisukoha tugev seaduslik kindlustamine. E. T. Keskliit ei saa jätta juhtimata tähelepanu sellele, et määruse §§ 8 ja 27 kohaselt instituudi teenistuses olevad isikud ei loeta riigiteenijateks, neid vabastab ametist oma äranägemise järele instituudi direktor ja nagu näha § 19 pkt. d nende tasu ei määra mitte seadus, vaid instituudi üldkogu. E. T. Keskliit leiab, et selles küsimuses on vaja teha korrektiivse eeltoodud põhimõtete kohaselt.

Eestimaa Töölisühingute Keskliit avaldab kindlat lootust, et Teie, Härra Riigivanem, arvestate meie tulevikuks nii tähtsas ja olulises küsimuses organiseerunud tööliskonna seisukohtadega.

Riigivanem keskliidu esindajaid vastuvõttes tähendas, et vabariigi valitsuses võetakse märgukirjas ettetoodud seisukohad kaalumisele ja võimaluse korral püütakse neile tulla vastu.

Tööstuskontrolli asjus olevat majandusministeeriumil kavatsus võtta ametisse paari vastavat spetsi ja sobivate isikute leidmiseks olevat astatud samme.

Töölisvanemate III konverents.

Töölisvanemate III üleriiklik konverents peeti 6. mail s. a. Tallinnas E. Töölisühingute Keskliidu korraldusel. Konverentsil arutati peamiselt majandus- ja sotsiaalpoliitilisi küsimusi. Keskliidu juriskonsult A. Jõeäär refereeris ning põhjendas Töölisühingute Keskliidu poolt koostatud kava, milles erilisel on rõhutatud tööstuskontrolli ja kapitalide väljaveo keelu küsimust. Riigikogu poolt on võetud vastu kapitalide väljaveo vastu võitlemise seadus, kuid sellest seadusest üksi ei äita, sest see ei võimalda valitsusele teostada tööstuse sisulist kontrolli. Sisulise kontrolli teostamise võimaldab Keskliidu poolt välja töötatud välismaalt tagasitoodavate kapitalide eesti rahvamajanduses ärakasutamise seaduse eelnõu, mis esitatakse hiljem Keskliidu esitajate — L. Metslangi ja A. Offenbachi poolt riigivanemale ühes pikema seletuskirjaga, avaldades soovi, et see seadus pandaks kiires korras maksma.

Konverentsil võeti üksmeelselt vastu järgmine resolutsioon:

Kolmas üleriiklik töölisvanemate konverents leiab, et senise majandusliku olukorra edasikestmise juures ei ole lootusi töölise elu järje parandamiseks ja selles äratundmises ühineb Eestimaa Töölisühingute Keskliidu nõukogu poolt 25. märtsil 1934. a. vastuvõetud resolutsiooniga majandus- ja sotsiaalpoliitiliste nõudmiste kohta (Rahvamajanduse elustamise kava, „Töölise Hääl“ nr. 3 — 1934. a.) ja kutsub kõiki töölisi üles tegutsema selles resolutsioonis ülesseatud nõudmiste läbiviimiseks.

Seaduseelnõu ise kõlab järgmiselt:

§ 1. Eestist väljaviidud kapitalide kindlakstelemiseks on majandusministeerium kohustatud teostama kõigis välismaaga operatsioonide toimetanud pankades, endistes pangakontorites, tööstusliikudes ja kaubandusliikudes ettevõtetes sunduslikku revisjoni: pankades ja pangakontorites aja eest 1. jaanuarist 1920. a. alates, tööstusliikudes ja kaubandusliikudes ettevõtetes aja eest 1. jaanuarist 1926. a. alates.

§ 2. Eelmises paragrahvis tähendatud revisjoni tagajärjel, samuti kapitalide väljaveo tõkestamise, nende Eestisse ja Eesti rahvamajandusele kindlustamise seaduse (RT I — 1934) alusel kindlakstehtud välismaal asuvate rahasummade omanikud on kohustatud üle kandma Eesti Panka kõik nende päralt olevad, välismaal asuvad rahasummad ühe kuu jooksul käesoleva seaduse jõusse astumise päevast arvates, hiljem kindlakstehtud summad aga kahe nädala jooksul, arvates kindlakstelemise päevast.

§ 3. Samal alusel kindlakstehtud välismaal asuvate kinnisvarade ja muude varade omanikud, samuti isikud, kellele nõudeõigusi välismaalaste vastu, on kohustatud kinnisvarade sissetulekud, samuti igasuguste varanduste müügist saadud kui ka välismaalaste poolt nõuete rahuldamiseks makstud summad üle kandma Eesti Panka seitsme päeva jooksul, summade laekumisest arvates.

§ 4. Kõik käesoleva seaduse põhjal Eesti Panka ülekantud summad kantakse seal riigikassa eriarvele ja nende vastu antakse riigi-

kassa võlakirjad, tähtajaga 36 aastat, mis kannavad aastas mitte üle 3%. Neid võlakirju annab vabariigi valitsus välja vastavalt sissetulnud summadele.

§ 5. Sissetulnud summadest kasutatakse: 25% väikemaapidamistele juurelõigete muresemiseks ja nende ülesharimiseks, 10% kaluritele laenu andmiseks ja kalanduse edendamiseks, 10% elukorterite ehitamiseks maal, 10% elukorterite ehitamiseks linnades ja 45% rahva ostujõu tõstmiseks, tööstuse väljaarendamiseks ning kogu maa elektrofitseerimiseks.

§ 6. Süüdlasest selles, et ta kas üksikisikuna või Eestis asuva juriidilise isikuna juhatuse liikmena või asjade korraldajana, või isikuna, kelle peale on nimetatud juriidilise isiku põhikirjaga või juriidilise isiku vastavate organite poolt pandud ettevõtete varade valitsemine, ei täitnud käesoleva seaduse §§ 2 ja 3 eeskirju, samuti käesoleva seaduse alusel antud määruste ja korralduste eeskirju, karistatakse:

sunnitööga mitte üle kümne aasta.

Peale selle mõistetakse süüdlaselt riigi kasuks tasuraha, mis võrdub rahakapitalide või varade väärtusele, mida s eaduse nõudmisest hoolimata pole Eesti Panka üle kantud.

§ 7. Paragrahvis 6 tähendatud süüteod alluvad Rahukogule ja neile kohaldatakse Uue nuhtlusseaduse üldosa eeskirjad.

Ühenduses tööstuskontrolli küsimusega ja Citron-Vachmanni protsessiga otsustati saata riigivanemale järgmine telegramm:

„Nüüd on kohtus lõplikult tõestatud riigi ja rahva enneolematu petmine Balti Puuvilla vabriku direktorite poolt. Kasude varjamise tõttu jäid riigile tasumata maksud, tollid olid põhjendamatult üleskrüvitud, palgad madalad ning kogu rahvamajanduse tulevik õõnestatud kapitalide toimetamisega välismaale. Kuna Citroni ja Vachmanni kuritegu pole vististi üksiknähe ja kuna on hädatarvilik lõpetada olukord, kus sarnased asjad on võimalikud, loodavad töölisanemad, et Teie, härra Rüigivanem, astute viivitamatult samme sisulise riikliku kontrolli korraldamiseks tööstuses, kaubanduses ja panganduses, välismaale viidud kapitalide põhjalikuks kindlakstegemiseks, tagasitoomiseks ning karistumäärade kõrgendamiseks äriliste võltsimiste eest. Selles võitluses riigi ja rahva tässajate vastu leiata kõige soojemat toetust tööliskonna ja kindlasti ka rahva valdava enamuse poolt.“

Keskliidu sekretär L. Metslang käsitas ametiühingute ja töölisanemate koostöö ja tegelikkude küsimuste rakendamist ja lahendamist käitistes ning selgitas tööõiguse puutuvaid küsimusi. Peale ettekannet võeti vastu järgmine resolutsioon:

Konverents peab tarvilikuks, et kõik töölisühingud ja töölisanemad võtavad oma ülesandeks: ametiühingute organisatsioonilise jõu suurendamise ja E. T. Keskliidu majanduse elustamise kava propageerimise.

Nende ülesannete teostamiseks iga töölisanem:

1. Täidab käitistes ametiühingute usaldusmehe ülesandeid.

2. Levitab „Töölise Häält“, majanduse elustamise kava propageerivat kirjandust ja muud ametiühingulist kirjandust.

3. Kogub ametiühingutele uusi liikmeid.

4. Korraldab käitises koosolekuid majanduse elustamise kava selgitamiseks ja teeb kava propageerimiseks järjekindlat riiklikku agitatsiooni.

Konverents otsustab, et kõik töölisanemad käitistes peavad asuma sotsiaalkindlustuse lahendamise mõtte propageerimisele.

Uudemaks küsimuseks töölisanematele oli keskliidu abiesimehe A. Gustavsoni huvitav ja kokkuvõtlik referaat sotsiaalkindlustuse küsimuste, eriti aga vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise kohta. Peale referaati võeti vastu järgmine resolutsioon:

Konverents tunnustab sotsiaalkindlustamise laiendamist, eriti vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise elluviimise, Eestis tingimata tarvilikuks ning otsustab selle saavutamiseks agaralt tööle asuda. Ühtlasi konverents palub E. Töölisühingute Keskliidu juhatust valvel seista haigekassade iseseisvuse säilitamiseks.

Peale referaate järgnesid läbirääkimised küsimuste üle.

III töölisanemate konverents õnnestus oma ajaliku tööga kõigiti hästi. Vaatamata haruldaselt ilusale ja soojale ilmale oli tulnud kokku 60 töölisnõukogu esindajat, nendest suur osa provintist. Konverents näitas, et kõigist raskustest hoolimata tööliskonna usaldusmehed — ametiühinglased ja töölisanemad täie jõuga võitlevad töörahva parema tuleviku eest.

Ulmanise diktatuur Lätis.

15. mai ööl vastu 16. maid toetus Lätis vägivaldne parempoolne riigipööre. Peaminister K. Ulmanis haaras maakaitseliidu, kõrgemate kaitseväelaste ja politsei abil riigivõimu. Kuulutati välja kaitseisikud, parlament saadeti põhiseaduse vastaselt laiali, saeima sotsialistliku rühma liikmed vangistati ja kõik töölisorganisatsioonid suleti. Üle riigi on vangistatud ümarguselt 800 ametiühinglast ja sotsialistliku partei tegelast. On vangistatud isegi tööliskooperatiivide ja haigekassa tegelasi. Riia töölise rahvamajad muudeti kaitseliidu staapideks.

K. Ulmanis katseb riikliku elu seada autoritaarse riigikorra alustele Saksa ja Austria eeskujul. Kõige halvem on aga see, et Läti praegused diktaatorid on hitlerismi sõbrad ja seega kujunes meie naabruses Hitleri riigi hädaohlik eelpost. Töötava rahva keskel ei ole K. Ulmanisel mingit poolehoidu, kuigi ta rahva meelitamiseks loobib igasuguseid lubadusi.

Eesti organiseeritud töörahvas loodab, et Läti töörahval peatselt korda läheb vabaneda mustast diktatuurist. Rahvusvaheline Ametiühingute Liit on juba samme astunud Läti seltsimeeste toetamiseks.

Soome ametiühingute II kongress.

Streigimurdjate küsimust lahendamas.

Soome ametiühingute kongress avati Töölistemaja B saalis pühapäeval, 22. apr. kell 11.

Kongressist võttis osa 17 ametiühingute liitu 44 esindajaga, külalistena olid ilmunud R. A. Liidu, Rootsi, Norra, Taani, Eesti ja Läti ametiühingute esindajad ning Soome s-d, partei, töölisnoorsoo-, karskus-, haridus-, meremeeste- ja kütjate jne. liitude esindajad.

Peale selle kui Helsingi töölisorkester oli mänginud paar muusikapala ja trükitöölise meestekoor laulnud mõned laulud, juhtis keskliidu esimees Edv. Huttunen omas avakõnes nende raskuste peale tähelepanu, millega keskliidu viimase kolme aasta jooksul on olnud võidelda ja avaldas rõõmu selle üle, et kõigi takistuste peale vaatamata on Soome ametiühinguline liikumine siiski tõusu teel.

Tervitusi ütlesid Rahvusvahelise Ametiühisuse Liidu poolt abiesimees Jakobsen Taanist, Rootsi poolt meile meie viimasest kongressist saadik tuntud Thunborg, Taani poolt Jensen, Norrast Jensen, Eesti poolt Eilmann ja Seibolts Lätist.

Kongressi päevakord oli suur, tervelt 28 punkti, millest tähtsamad olid ja pikemaid läbirääkimisi tekitasid töönädala lühendamise, — streigimurdjate —, palga alammäära — rahvamajasa alkoholist jookide müügi küsimus ja tööpuuduse — küsimus.

Nõukogu ettepanek 36 tunnilise töönädala heaks kihutustööd alata, leidis enamuse poolt vastuseisumist. Tunnistati küll õigeaks aga arvati et lähema 3 aasta jooksul ei ole mingit väljavaadet selle läbiviimiseks ja jäädi selle juure, et eeskätt püüda kättesaada 40 tunnilist töönädalat.

Streigimurdjate küsimus

oli enne 1917. aastat õige terav, aga samal aastal, kui poliitiliste muudatuste järele ka tööliste olukord paranes ja liikmete arv ametiühingutes kasvas, kergendati ka streigimurdjatele ametiühingutesse sissepääs ja see küsimus kaotas tervuse.

Viimasel ajal on aga streigimurdjate arv jälle kasvanud 20.000 peale. Kindlad statistilised andmed puuduvad; aga umbkaudu on

see arv enam suurem kui vähem. Kõige suurem arv streigimurdjaid oli transporttöölise streigi ajal 1928. a. Tööandjate nimekirjades oli neid 17.000, aga et mõned olid juhtumisi 2 korda registreeritud, siis võib nende arvu 15.000 peale arvata. Lojo lubjatöölise streigi ajal leidis 800 streigimurdjat, Viiburi ehitustöölise streigi ajal 700 streigimurdjat, metallitöölise streigi ajal oli 2.000 streigimurdjat.

Tööandjad on asutanud iseäraliku streigimurdjate korraldise „ekspordi rahu kindlustamise seltsi“ nime all, millesse iseäranis metsa- ja sadamatöölise streigi ajal liikmeks meelitati maatöölise hulgast parema palga lubamisega ja valeliku isamaa armastuse nime all. Tööstustöölise hulgast leidub streigimurdjaid nende seast, kelle suured perekonnad toita ja kes oma teo järeldustest ei mõista arusaada.

Kodumaa tööstuse tõstmise nime all on ka koolinoorsugu streigimurdmisele püütud meelitada, aga see arv ei ole just suur. Enemalt nõuti streigimurdjatele, kui nad ametiühingu liikmeks tahtsid astuda, et nad avalikult ajalehes oma süüdi andeks palusid ja peale selle veel liidukassasse teatud trahvisumma maksid. Soome keskliitu kuuluvad organisatsioonid on siamaale rahuldunud sellega, kui nad paljalt lubaduse andsid, edaspidi mitte enam sarnast „musta tööd“ teha.

Et aga tulevikus, kui tööolud paranevad, siis ka palgavõitlus jälle esile kerkib ja streigimurdjate arv veelgi võib suurened, siis otsustati: „Kõik isikud, kes enne seda kongressi streigimurdmisest osa võtnud, võivad ametiühingutesse vastu võetud saada liitingimusteta;

nende kohta aga, kes teisi streigimurdmisele ahvatlenud ehk muud moodi tööliste kasude vastaselt talitanud, peab vastav organisatsioon iga üksiku isiku kohta eraldi otsuse tegema;

neid aga, kes pärast käesolevat kongressi streigimurdmisest osavõtavad, ei või muidu ametiühingusse vastu võtta, kui keskliidu iseäralise loa järele ja siiski ainult proovi peale ning ilma õigusetu mõninga valitava või usaldusväärilise koha peale.

Ametiühingute koosolekud on lubatud.

Eelmises numbris tegime teatavaks Keskliidu juhatuse algatused riigivanema ja politseivalitsuse ees ametiühingute ja töölisnõukogude koosolekute asjus. Keskliidu juhatuse avaldas riigivanema kui ka politseivalitsuse ees soovi, et lubataks pidada ametiühingutel ja töölisnõukogudel: organisatsiooniliste, majanduslikkude, sotsiaalpoliitiliste, tööõiguslikkude, kultuuriliste ja teiste ametiühingute kompetentsi kuuluvae küsimuste käsitamiseks kinniseid ja avalikke koosolekuid.

11. mail saabus Keskliidule politseivalitsuselt järgmine kiri:

Vastuseks Teie kirjale 25. apr. 1934. a.

nr. 120 teatan, et sellele kirjutas Politseivalitsuse direktor järgmise resolutsiooni: „Vastuseks käesolevale kirjale teatada Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatusele, et Politseivalitsuse poolt ei ole takistusi töölisühingute koosolekute pidamiseks, kus arutatakse organisatsioonilisi, tööõiguslikke, majanduslikke või kultuurilisi küsimusi ilma poliitilise osata.

9. 5. 34. E. Kuusekänd.

Politsei vanem assistent (allkiri.)

Seega on Keskliidu algatus tulemusi andnud. Ametiühingud ja käitiste töölised võivad pidada koosolekuid. Kui kohapeal peaks

ette tulema, et politiseivõimud ei registreeri ametiühingute või tööliste üldkogude koosolekuid, siis sellest viibimata teatada Keskliidu sekretariaati ühes vajalikkude andmetega.

Teedeminister ja ametiühingud.

23. mail pööras Keskliidu juhatus kirjalikult majandus- ja teedeministrite poole, et nimetatud ministereerimises koostamisel olevad tööliiskonna ellu puutuvad dekreedid ja määrused saadedaks enne maksmapanekut Keskliidu juhatusetele tutvumiseks ja seisukohatade avaldamiseks.

29. mail tuli teedeministrile saadetud kiri Keskliidu juhatusetele tagasi, millele hra minister O. Sternbek oli peale kirjutanud järgmise resolutsiooni:

Töölisühingute Keskliidule. Nüisuguse üldise korra maksmapanemiseks ei ole mingisugust seaduslikku alust. Kui ministereerimil eksperte vaja on, siis ta nad ka oma komisjoni kutsub. Organisatsioonilt aga seisukohti küsida ei leia vajaliku olevat. Peale selle tuleks keskliidul meeles pidada, et praegu kõigil organisatsioonidel keelatud on poliitiliste küsimuste arutamine

28. 5. 34.

O. Sternbek (allkiri.)
Teedeminister.

Majandusministrilt ei ole veel vastust tulnud ja seepärast ei ole teada kuidas hra majandusminister suhtub ametiühingutesse.

Äri- ja kontoriteenijate peakoosolek. Seati sisse eeskujulik liikmemaks.

Hiljuti peeti Tallinna Äri-, Kontori-, Kantselei- ja Kooperatiivteenijate kutseühingu korralist peakoosolekut. Kinnitati eelmise aasta aruanded, eeloleva aasta eelarve ja valiti uus juhatus. Tähtsamaks küsimuseks oli liikmeksu töstmise ja sellega ühenduses toetuskassade sisseseadmise küsimus. Koosolekul asuti seisukohale, et ametiühingu tugev võitlusvõime võib toetuda kõlde korrallikule rahandusele, mis on olemas liikmemaksudest. Teiste riikide ametiühingutega võrreldes on meie ametiühingute liikmemaksud äärmiselt madalad. Kuid meiegi ametiühingute kogemused näitavad, et kõrged liikmemaksud ei takista ametiühingu arengut, vaid vastupidi — soodustavad seda (trükitöölised, metallitöölised). Korralliku liikmemaksuga on võimalik välja arendada: organisatsioonitöö, töövõitluse korraldus, abiandmise kassad ja haridustöö. Ametiühingulise liikumise kogemused näitavad, et korralliku asjaajamise juures kõrgetest liikmemaksudest läheb $\frac{1}{3}$ organisatsiooni- ja haridustöö kuludeks, kuna $\frac{1}{2}$ läheb liikmekonnale tagasi töövõitluse ja abiandmise toetuskassade kaudu. Peasi on aga see, et toetuskassade süsteemi abil on võimalik korraldada töövõitlusi teenijaskonna palga- ja töötingimuste parandamiseks, mida tühjate kätega ei ole võimalik teha.

Võeti vastu ühelhäälel järgmine otsus: Peakosolek otsustab määrata ühingu liikmeksu alates 1. juunist 1934. a. 2% liikme

sissetulekust. Liikmemaksu sissekasseringimine toimub juhatusete poolt määratud usaldusmeeste kaudu liikme igal palgapäeval. Sissetulevast liikmemaksust läheb $\frac{1}{4}$ organisatsioonitöö kuludeks. $\frac{1}{2}$ liikmemaksust läheb vanaduse-, invaliidisuse ja matusetootuskassa fondi. Juhatusel tuleb koostada toetuskassa vastav kokkord ja see esitada peakoosolekule kinnitamiseks k. a. 1. oktoobriks.

Ühtlasi asuti seisukohale, et sügisel tuleb alus panna ka töövõitluse toetuskassale.

Ühingu juhatus on asunud täie jõuga peakosoleku otsuste teostamisele. Ühingu juhatusete koosolekuid peetakse igal teisipäeval algusega kell 7 õhtul. Asjaajamise tunnid samal päeval kella 6—8 õhtul. Ühingu büroo asub E. T. Keskliidu ruumides V. Pärnu mnt. 31—4 „Töölise Kodu“ 3. korral.

Eelmisel peakosolekul otsustati uuendada ühingu põhikirja ja ühingu nimi lihtsustada. Uueks nimeks otsustati võtta „Kaubanduse- ja Kontoriteenijate Ühing“. Põhikirja muudatused on praegu registreerimisel.

Kõik äri- ja kontoriteenijad koondugu oma ühingu ümber. On äärmiselt vajadus organiseeritud pingutustega parandada palga- ja tööolusid. Asugem selleks üksmeelselt tööle. Tegelik elu on näidanud, et kaubanduse ja kontoriteenijate organiseerimatus on olnud teretulnud nähteks tööandjatele, kuid valusaks puuduseks teenijaskonnale. Likvideerigem see tühi koht!

Vene majanduse- ja ühiskonnakorralduse probleem *)

Professor Emil Lederer (Berliin):

Esimestel aastatel pärast kodusõda enamlikul poliitikal ei olnud erilisi sotsialistlikke

*) *Tõlkija tähendus*: Saame avaldada prof. Ledereri artikli ruumpuudusel kokkuvõetult. Ilmunud „Archiv für Socialwissenschaft und Sozialpolitik“ Dets. 1932 ja „Gewerkschaftliche Rundschau“, Märts 1932.

jooni, ta liikus sõjakommunismi ja vabamajanduse vahel. Esimene püüdis rahvastikule, eriti proletariaadile, kindlustada elatistarvete alammäära, teine toodangut uuesti elustada, mööduvalt vaba kapitalistliku sissetuleku hankimise võimalusega (nep) ja arendada esimesi idusid riiklikuks toodanguks. Nii ei olnud veel alguses Nõukogude riigi majandus sotsia-

listliku majanduse süsteem. Viisaastaku alguse (1928) olid kapitalistlikud elemendid Vene majanduselus ülekaaluvad.

Neil aastail loodi alles üldised alused sotsialistlikuks poliitikaks, saavutati olukord, mis alles võimaldas viisaastaku teostamisele asumist. Iseseisev sotsialismi ülesehitamine Venemaal sai jällegi vajalikuks selletõttu, et oodatud maailmarevolutsioon jäi tulemata ja sellega ei leitud tugipunkte sotsialismi ülesehitamiseks teistes maades.

*

1927., õigemini 1928. a. alates on Venemaa haaratud sotsialistliku ülesehituse mõttelt. Lahinguhüüde all: „järgi jõuda — ette jõuda!“ koondatakse rahva kõik jõud ja nimelt, ning see on ainulaadne juhus Euroopa rahvaste ajaloos, mitte sõjaks, vaid toodangujõude arendamiseks. Siin arendatakse esmakordselt produktsioonijõude kogu rahva aktsioonina rahulikuks ülesehituseks.

Mis on nüüd omapärast selles ülesehituses võrreldes arengu samade järkudega Euroopa ja Ameerika rahvaste elus?

Euroopa rahvaste ja Ameerika, Austraalia ning Aasia kontinentide industrialiseerimine toimus hüüdsõna all: „rikastuge!“ Igalpool varases kapitalismis arenes julgete ettevõtjate klass, kes mitte enam röövimise ja kauplemisega, vaid süstemaatse toodanguga tahtsid kogu määratud rikkusi. Et tööstuse ülesehitamine on võimalik ainult erakapitali juhtimisel, see kuulus majandusteaduse põhitõdede hulka.

Industrialiseerimine juba industrialiseeritud riikidega maailmas sünnib hoopis teisiti. Nii sündis Jaapanis üleminek tööstussüsteemile riiklikul juhtimisel, nii toimus eelmaailmasõja-aegadel Venemaal tööstuslik areng suurelt jaolt riikliku kontrolli all (rohke korrupsioon tegi võimalikuks sealjuures, et ettevõtjad veel enam rikastusid kui Lääne-Euroopas). Nii ei ole ka mõeldav, et tänapäeval suure tööstuse ülesehitamine toimuks ilma riigi vahelesegamiseta, kuna ju industrialiseerimine, selle ulatus, ja suund määrab ühtlasi ka poliitilise võimupositsiooni.

Siiski on Vene tööstusliku arengu avaldus — kannab väliselt nimetust „viisaastak“ — hoopis omapärane. Tööstuslik ülesehitus toimub kitsa raudteede võrgu juures, tööstuslike kapitalide paigutuste juures, mis on vanad ja tugevasti kulunud, töölisrahvastiku juures, kes sisemiselt kuulub maale ja järjekindlale tööle vabrikus peab alles kasvatatama, rahvastiku juures, mis suurelt jaolt ei mõista lugeda ega kirjutada ja kellel on ainult maaelanike loomupärane osavus. See toimub välis-

kapitali abita, mis kõige enam on nõus andma ainult lühiajalisi krediite, inseneride, meistrite, eesttöötajate ja koolitatud tööjõudude vähesed arvu juures; välispoliitiliselt ohtlikus olukorras, raskelt tõstetava põllundustoodangu juures, tööliste vähesed arvuga. Kas on mõeldavad raskuste suurimad kuhjumised, suurim julgus kõigest hoolimata alustada ülesande täitmist — asetada uusi ülesandeid kõige lühemaks ajavahemikuks?

Esmakordselt ajaloos toimub industrialiseerimine täielikult riigi jõududega. Nep'i ajajärgu järgi, riiklike trustide asutamise järgi on asetatud toodangujõudude arendamine ülesehituse keskpunkti ja kuulutatud sotsialistliku arengu sihina. Nõukogude riigis asuvate hulkade rahvaste kõik jõud koondatakse selle sihi täitmiseks. Aga tööstusliku toodangu ülesehitamisega kaasas käib suurejooneline masside kasvatusprotsess. Maal rebatakse mullast tööstuslikult kõrgele arenenud põllundustööndus. Vallandatakse tööhoog, mis ületab koguni Ameerikat.

Siin ehitatakse üles tööndus ilma ettevõtjate, ilma vahekasudeta, ilma rikkuste kogumisteta, kui raskendatud klassitahte saavutis, mis levib üle massi. See on tähtsam ja huvitavam kui plaani idee, ülesehituse süstemaatika.

See jõurakendus ülespingutatud sihiasetusega oli Venemaal võib olla vajaduseks. Sest Vene rahvast ei ole veel tänapäeval võimalik võita pikemaajaliseks massisaavutiseks. Nii on mõned ülesehituse järgud ületatud rinnaku sammul. Tänapäeval võib juba tähele panna, et see tungimine täielikku plaanimajandusse, mille kaudu esmakordselt maailmaajaloos käsutatakse rahva terviku ja mitte ainult ühe klassi produktsioonijõude, on võrreldav ülikirustatud tormijooksuga vaenulikkude maasse, mille järgi uuesti jõude gruppeeritakse ja hinge tõmmatakse.

Tempoküsimus muutub pikapeale otsustavaks. Tööliskaadrit on vaja alles välja arendada, sest puudub küllaldane arv koolitatud tööjõude. Nii saab tempot suurendada ainult uute tööjõudude kaasatõmbamisega, kes on erilisel koolitatus ja tihti ka preemiaist ergutatud, tehniliselt väljaarendatud ka teisi töölisi endaga kaasa kisuvad, tempot kiirustades, teisi toetades ja juhtides. Kiirendatud tempo aga nõuab ka transpordi ja toodanguorganisatsiooni väljaarendamist. Ja see on eriti raske probleem, mis tihti viib valitsusasutiste paisumisele ja bürokraatismi kasvamisele. See on kiire toodanguarengu tulemus, mis saavutisigi ähvardab.

(Järgneb.)

Sisemaine ametiühinguline ülevaade.

TALLINNA VOORIMEESTE SELTS

AMETIÜHINGUTE TEGEVUSEST.

pidas oma peakoosoleku, kus arutati mitmesuguseid voorimeestesse puutuvaid küsimusi. Eriti kriipsutati alla sõidu ja veovoormeeste omavahelist võistlust. Kesklilidi org. Joh. Mikhelson kõneles organiseerimisküsimusest.

Ametiühingute tegevus koosolekute alal aasta 1. poole lõpul on muutunud tagasihoidlikumaks, mis osalt oli tingitud sellest, et oli mõningaid sekkeldusi koosolekute registreerimisega.

KAEVANDUSTÖÖLISTE SOTSIAALKINDLUSTUS NÕUAB ARENDAMIST.

Kaevandustöölise töötingimused on võrreldes teiste töolistega eriti rasked. Äärmiselt raske töö maa all pimeduses ja niiskuses ning lõhkeainete suitsuses õhus tapab 10 aastase töötamise järele tugevamagi mehe tervise. On tekkinud eri liik kutsahaigusi. Kaevandustöölistel viimasel ajal on ilmnunud eriti töölistel jalgades lihaste närvide põletik, ning avaldub eriti selles, et jalad väsivad ja valutavad ning lühema aja jooksul töölised muutuvad töövõimetuks.

Kaevandustöölise sotsiaalkindlustuse küsimus Eestis nõuab tingimata lähemat käsitamist ning vastavate töövõimetus vastu kindlustuse seaduste maksmapanekut.

TALLINNA MAALRITÖÖLISTE AMETIÜHINGU LIIKMEILE.

Juhatus palub ametiühingu liikmeid, kellel 1934. a. liikmemaks 1. juunini õendamata seda teha juhatuses asjaajamise tundidel.

Juhatus.

EHITUSTÖÖLISTE ÜHINGU

Üldkoosolekul otsustati muuta ühingu põhikiri ses mõttes, et ühing omandab ülemaalse sentsentraliseeritud liidu iseloomu. Keskkliidu org. J. Mihkelson põhjendas lühemalt uue konstruktiooni vajadust.

Samal päeval peeti ka Tallinna Puutöölise Üldliidu üldkoosolekut, kus otsustati likvideerida ühing ja liituda ehitustöolistega. Uueks liidu nimeks on: Eesti Ehitus- ja Puutöölise Ühing.

UUS AMETIÜHINGULINE HÄALEKANDJA EESTIS.

Eesti Trükitöölise Liidu juhatus on asunud oma häalekandja väljaandmisele, mis ilmub 10 korda aastas ja saadetakse kõigile liidu liigetele ühingute kaudu. Kuukiri on 8 leheküljeline ja maksab 10 snt. nr. Vastutavaks toimetajaks on Liidu sekretär A. Offenbach.

Uus aegkiri püüab aidata kaasa trükitöölise organiseerumisele, arendades sidet liidu ühingute ja liigete vahel. Samuti tuuakse informatsiooni trükitööstuse olukorra kohta.

Toimetus loodab, et trükitöölised kasutavad oma aegkirja viljakalt oma töö ja palgaolude selgitamiseks.

TARTU NAHATÖÖLISTE PALGAVÕITLUS ANDIS TULEMUST.

Täienduseks eelmises numbris toodud informatsioonile Tartu nahatöölise palgavõit-

luse asjus kuuleme täiendavalt, et üldkoosolekul valitud komisjon koos juhatusega töötas välja tööhinnad, millega kingseppade ülelinnaline koosolek ühines. Ühtlasi nõuti ettevõtjatel garantiid, et nad lepinguid peaksid. Esialgsedes nõudmistest tehti hiljem mõningaid muudatusi. Et läbirääkimised esialgu ettevõtjatega tagajärgi ei annud, siis pandi Tartu Nahatöölise Ühingu poolt esialgu 5 äri boikoti alla, kes kõige halvemad ja korratumad maksjad. Boikoti survele üks äri võttis ametiühingu tingimused vastu ja teised nõustusid pidama läbirääkimisi. Mõlema poolte järelandmisel lepiti hindade suhtes kokku, mille järele tööhinnad tõusid keskmiselt 15%. Ettevõtjad andsid allkirjad, et nad tööhindasid kohustavad pidama kuni 1. maini 1935. a. vastasel korral maksavad 150 kr. Tartu linna hoolekande osakonnale.

Nendele tingimustele kirjutasid alla 21 ettevõtet ja äri, kuid 10 äri keeldusid. Siis pandi 4 äri boikoti alla. Neist on juba paar ettevõtet andnud lühikesi boikoti tõttu järele ja kirjutanud leppele alla. Teistega jätkub võitlus.

EESTI KAUBALAEVASTIKU KÜTJATE ÜHING

korraldas lühiajalised kursused oma liigetele ametiühingulise töö korraldusest, liikmemaksudest ja usaldusmeeste ülesannetest ning ametiühingulise selgitustöö viisidest.

TÖÖLISTE KAVAD RAHVAMAJANDUSE ELUSTAMISEKS BELGIAS, PRANTSUSMAAL JA ŠVEITSIS.

Möödunud talvel algas mitme maa töölikonnas rahvamajanduslike plaanide koostamise töö. Mõnel pool — nagu Belgias — tegi seda tööd töölispartei ametiühingute algatusel ja toetusel. Prantsusmaal ja Šveitsis esinesid vastavate kavadega ametiühingud ise. Šveitsi kava puudutab plaanimajandust vaid liiklemise alal, kuna Prantsuse kava haarab, nagu Eesti tööliste kavagi, rahvamajandust terves ulatuses. Huvitav on märkida, et see areng sünnib mitmel maal korraga, ilma et selleks oleks mingisugune kokkulepe või internatsionaali otsus. Nii alustas Eesti Töölisühingute Keskkliit rahvamajanduse elustamise kava koostamist ilma et temal oleks teada, et ka mujal — Prantsusmaal ja Šveitsis — võtsid ametiühingud ise asja käsile. See on elu enda surve, mis avaldub igalpool: sest iga kuuga muutub selgemaks, et kodanlised majandusjuhid, kodanlised teadlased ei oska leida väljapääsu, vaid teed tulevikku peab leidma organiseeritud töörahvas ise.

SISU: 1) Mihkel Martnat ei ole enam. 2) Tööliskonna võitlus majanduse elustamise eest on alanud. 3) Majanduse uurimine sündigu rahva huvides. 4) Töölisvanemate III konverents. 5) Ulmanise diktatuur Lätis. 6) Soome ametiühingute II kongress. 7) Ametiühingute koosolekud on lubatud. 8) Äri- ja kontoritreenijate peakoosolekult. 9) Vene majanduse- ja ühiskonna korralduse probleem. 10) Sisemaine ametiühinguline ülevaade.

Toimetus: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mihkelson, A. Gustavson. Vastutav toimetaja: K. Must. Väljaandja E. Töölisühingute Keskkliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933.